

landvaarders te helpen, eens binnen met de vraag: 'Excellentie, bent u nu het kastje of bent u de muur?' In de herfst van '43 moest Leendert Pot, die in bezet gebied twee jaar lang zijn leven gewaagd had op het gebied van de spionage en die in mei '43 naar Zweden had moeten vluchten, zijn eerste opwachting maken bij van Lidth, de minister van oorlog - hij was om half drie besteld. 'De minister', aldus Pot jegens de Enquêtecommissie,

'kwam zelf om drie uur; hij had een beste lunch gehad; het rook er erg lekker. Een kleine man met een dik hoofd achter een groot bureau. Hij haalde een grote sigaar te voorschijn; vuurtje aan, en toen zei hij: 'Zo, u komt uit Nederland; naar hebben de mensen het daar, tja.' Zo hebben we een beetje 'tja, tja' zitten doen en toen ben ik weer vertrokken.'¹

'De psychologische gaven van de Londense bureau-officieren waren', zo verklaarde mr. J. A. W. Burger, die in mei '43 de Noordzee overgestoken was, 'goeddeels beperkt tot commando's om in de houding te gaan staan. Ik spreek uit persoonlijke ervaring.'²

Neen, dan koningin Wilhelmina! Zij wenste elke Engelandvaarder persoonlijk te ontmoeten, van 't Sant moest dat regelen. In de regel kwamen die Engelandvaarders eerst in groepen bij haar; de koningin spelde hun dan de onderscheiding op die zij in de zomer van '40 ingesteld had (het Bronzen Kruis) en hield veelal ook een korte toespraak. De marine-officier J. C. Kist, een Engelandvaarder (later een der slachtoffers van het *Englandspiel*), werd begin april '42 met een zestigtal andere Engelandvaarders door de koningin in het gebouw van de legatie ontvangen. 'Zij is wel oud geworden', schreef hij in een brief aan een vriend. 'Ze hield een zeer goede toespraak', nadien had zij voor elk van de zestig een persoonlijk woord gehad, 'wat een ongelofelijk geheugen!' Enkele dagen later werd Kist met acht andere Engelandvaarders voor een langer gesprek op *Stubbings House* ontvangen - 'ze is zo voornaam en eenvoudig tegelijk dat het niet te beschrijven is; zo moederlijk.'³

Die moederlijkheid toonde de vorstin ook toen zij, na geërgerd geconstateerd te hebben dat het kabinet terzake niets deed (tot de oprichting van 'Huize Florys' was toen nog niet besloten), in de lente van '42 met eigen fondsen (zij stelde er £ 5 000 voor beschikbaar) een soort 'club' voor Engelandvaarders liet inrichten: 'Oranjehaven', in het centrum van Londen gelegen - Gerard Dogger, de koerier van de OD-leiding, die in april '42

¹ Getuige L. Pot, *Enq.*, dl. IV c, p. 247. ² Getuige Burger, a.v., dl. V c, p. 138.
³ Brief, 5 april 1942, van J. C. Kist aan R. Zuidijk (Doc I-859 B, a-b).